

Nieuwe inspraakprocedures gescreend

In 2007 45 burgerinitiatieven op Vlaamse gemeenteraden

In 2007 werden in Vlaamse gemeenten 9 voorstellen door burgers aan de agenda van de gemeenteraad geplaatst. Er werden ook 36 verzoekschriften van burgers behandeld door Vlaamse gemeenteraden. Dat blijkt uit onderzoek van 'De Wakkere Burger', Beweging voor Participatie en Lokale Democratie. De burgerinitiatieven werden mogelijk gemaakt door bepalingen in het Gemeentedecreet die op 1 januari 2007 van kracht werden. Het aantal initiatieven is al bij al vrij beperkt gebleven, mede omdat de gemeenten weinig ruchtbaarheid gaven aan de nieuwe inspraakformules: slechts 43 gemeenten lieten aan De Wakkere Burger weten dat ze er bijzondere aandacht aan schonken via hun website of infoblad.

Door de nieuwe bepalingen in het hoofdstuk 'participatie' van het Gemeentedecreet kunnen burgers zich voor het eerst rechtstreeks tot de gemeenteraad richten. Dat kan door middel van de "voorstellen van burgers" en via de "verzoekschriften". In beide gevallen gaat het om een burgerinitiatief: de gemeenteraad behandelt een kwestie op vraag van de bevolking. De Wakkere Burger ging via een bevraging van de 308 Vlaamse gemeenten na in welke mate de burger in 2007 al gebruik maakte van deze nieuwe procedures.

1. Voorstellen van burgers

Wat?

De artikels 200bis-quinquies van het gemeentedecreet geven de inwoners van een gemeente het recht om voorstellen en vragen over de gemeentelijke beleidsvoering en dienstverlening op de agenda van de gemeenteraad in te schrijven. Ze mogen die agendapunten ook zelf komen toelichten op de gemeenteraad. Een dergelijk 'voorstel' moet gesteund worden door voldoende ondertekenaars:

- 2% van de inwoners ouder dan 16 jaar in gemeenten met minder dan 15.000 inwoners;
- 300 inwoners ouder dan 16 in gemeenten met minstens 15.000 en minder dan 30.000 inwoners,
- 1% van de inwoners ouder dan 16 in gemeenten met minstens 30.000 inwoners.

Onderzoeksresultaten

De Wakkere Burger hield een bevraging bij alle 308 Vlaamse gemeenten omtrent het gebruik dat van deze procedure werd gemaakt tijdens het eerste jaar. 282 gemeenten (of 92%) antwoordden. Het onderzoek registreerde 9 toepassingen. Dat was in Turnhout, Houthalen-Helchteren, Dendermonde, Kortrijk, Zulte, Dilbeek, Gent (tweemaal) en Ninove.

Het initiatief ging meestal uit van een of ander collectief: een actiegroep, een buurtcomité, een adviesraad, een migrantenorganisatie of een politieke of sociaal-culturele beweging (Gezinsbond, Comité voor een Andere Politiek, carnavalsverenigingen).

De onderwerpen van de agendapunten vormen een heel erg divers geheel:

- de communicatie tussen jeugdraad en schepencollege,
- de uitbreiding van de vergunningen van een stortplaats en de consequenties daarvan voor de volksgezondheid,
- de sluiting van een plaatselijk postkantoor,
- de inplanting van een nieuwe gevangenis,
- de aanpassing van onveilige fietspaden,
- het hoofddoekendebat,
- het prioriteitenplan van de Gezinsbond,
- het sluitingsuur van het plaatselijke carnavalsfeest.

In de helft van de gevallen ging het om kwesties die maar ten dele tot de gemeentelijke bevoegdheid behoren en waar beslissingen van een hogere overheid een sterke impact hebben op plaatselijk vlak. Dat geldt bijvoorbeeld voor de bouw van een nieuwe gevangenis en de sluiting van een postkantoor.

Uit het onderzoek blijkt overduidelijk dat deze nieuwe inspraakprocedure de lokale overheid minstens heeft verplicht om meer open kaart te spelen. Zo werd een betere communicatie van het lokale bestuur "afgedwongen". De overwegingen achter een bepaald besluit werden beter toegelicht. Dat betekent echter niet dat de eindbeslissing dikwijls ten gronde werd gewijzigd. Al krijgen deze procedures meestal heel wat media-aandacht, waar politici toch niet helemaal ongevoelig voor zijn.

Zo werden drie concrete verzoeken effectief ingewilligd. Eén verzoek werd duidelijk afgewezen. In twee gevallen engageerde de gemeente zich om stappen te ondernemen om het beoogde doel te bereiken, al bleken de mogelijkheden daartoe beperkt. In twee gevallen werd beloofd verder te onderzoeken in welke mate kon rekening gehouden met de verzuchtingen. In één geval werd kennis genomen van een hele reeks verzuchtingen van een belangenorganisatie.

2. Verzoekschriften

Wat?

De procedure van het "verzoekschrift" (artikel 204 e.v.) is minder omslachtig. Handtekeningen verzamelen, hoeft niet. Eén of meer burgers kunnen volgens het gemeentedecreet een verzoekschrift indienen bij de gemeenteraad. Dat hoeven geen inwoners van de gemeente te zijn. Maar een echt debat in de gemeenteraad wordt niet gegarandeerd. De verzoekers kunnen gehoord worden door de gemeenteraad, maar dat is niet verplicht. Het verzoek kan ook gewoon worden doorspeeld aan het college, een gemeenteraadscommissie of een gemeentedienst. De gemeenteraad moet binnen de drie maanden een gemotiveerd antwoord verstrekken.

Onderzoekresultaten

Omtrent deze verzoekschriften werd een tweede vragenlijst naar de gemeenten rondgestuurd. 210 van de 308 gemeenten (68%) zonden hun antwoorden in.

De Wakkere Burger noteerde 36 gevallen in 23 gemeenten. Hoewel deze formule zich leent voor individuele burgers, hebben toch opvallend veel "collectieven" gebruik gemaakt van dit inspraakinstrument. Meer dan twee derde van de onderzochte verzoekschriften gingen uit van bewonersgroepen, actiecomités, sociaal-culturele organisaties of belangengroepen (KVLV, Gezinsbond, Boerenbond). Opvallend genoeg werden 12 verzoeken ingediend door politieke partijen die geen vertegenwoordiging hadden in de plaatselijke gemeenteraad. Hoewel het gemeentedecreet het absoluut niet verplicht, konden de indieners van het verzoekschrift in acht gevallen hun standpunt toelichten tijdens de gemeenteraadszitting.

De onderwerpen van de verschillende verzoeken waren erg uiteenlopend. Een aantal verzoekschriften betreft "kleinere" klachten: laksheid van het gemeentebestuur ten aanzien van illegale afvalverbranding, geluidsoverlast bij festiviteiten, gebrekkige staat van wegen en gebouwen, spuwen op de openbare weg,...

Bij wijze van voorbeeld een kleine greep uit de overige verzoeken:

- Voorstel tot sociaal tarief bij de afvalophaling in Bekkevoort
- Vragen omtrent parkeerbeleid in 'blauwe zone' van Zwijndrecht
- Vraag om de staatsieportretten van het vorstenpaar te verwijderen uit gemeentegebouwen in Wichelen
- Vraag om crematorium in te richten in Oudenaarde
- Vraag om met de gemeente deel te nemen aan nationale middenstandsactie van Unizo in Mol
- Voorstel om een lijst op te maken van historisch waardevolle gebouwen in Middelkerke
- Verzoek tot aanleg gemeentelijke visvijver in Roosdaal;

In 14 gevallen werd actie ondernomen in de zin van het verzoek. In 4 gevallen werd de gevraagde informatie verstrekt. 10 verzoeken werden afgewezen; 2 werden in beraad gehouden; 3 bleken onontvankelijk; (over 4 gevallen hebben we geen informatie m.b.t. gebeurlijk gevolg).

Het gemeentedecreet legt de verplichting op om deze procedure in het gemeentelijk reglement vast te leggen. In 108 gemeenten blijkt dat inderdaad gebeurd te zijn. In minstens 58 gemeenten is dat nog niet het geval. Uit 142 gemeenten kwam hierover geen informatie.

3. Bekendmaking

Amper 43 gemeenten lieten weten dat ze de nieuwe inspraakprocedures actief kenbaar maken via het infoblad of website, 117 gemeenten geven geen ruchtbaarheid aan deze mogelijkheden, hoewel in een aantal gevallen wel het gemeentereglement op de website terug te vinden is waarin de procedures werden opgenomen. 148 gemeenten verschaften daarover geen informatie.

4. Gemeentelijk vragenuurtje

13 gemeenten signaleerden dat ze vóór de invoering van de nieuwe procedures al een gemeentelijk vragenmoment kenden vlak voor of na de gemeenteraad. Deze werkwijze lijkt enigszins op de nieuwe formules, al maakt een vragenmoment formeel gezien geen deel uit van de beraadslaging van de gemeenteraad. Nader onderzoek zou moeten uitwijzen of er meer inhoudelijke verschillen zijn tussen het 'vragenuurtje' en de nieuwe procedures.

5. Conclusies

Vlaanderen loopt nog niet storm voor de nieuwe inspraakmogelijkheden, maar er is met 9 'voorstellen' en 36 'verzoekschriften' toch al een start gemaakt. (Ter vergelijking: in tien jaar tijd werden slechts 13 gemeentelijke volksraadplegingen georganiseerd).

De zaken die via de procedures werden aangekaart zijn meestal ernstige, vaak ook complexe dossiers.

De behandeling door de gemeenten gebeurt op een degelijke manier, en zeker wat betreft de 'voorstellen' wordt er vaak zeer grondig over de kwesties gedebatteerd.

In een aanzienlijk aantal gevallen wordt positief gevolg gegeven aan de voorstellen of verzoeken. Vaak wordt nadere informatie verstrekt of worden omstreden beslissingen duidelijker gemotiveerd. Een zeker aantal verzoeken worden ook afgewezen.

De gemeenten maken deze mogelijkheden onvoldoende bekend, zodat vooral zeer goed geïnformeerde burgers tot nog toe van de procedures gebruik maakten.